

ЗМЕНШЕННЯ РОЗМІРУ ВИТРАТ НА ПРОФЕСІЙНУ ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ: ПРАКТИКА ВЕРХОВНОГО СУДУ

Заборовський В. В.

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільного права та процесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

Правова природа витрат на професійну правничу допомогу неодноразово була предметом нашого дослідження [1; 2; 3; 4]. Потреба в розкритті сутності даного інституту зумовлена тим, що однією із основних гарантій забезпечення конституційного права особи на

професійну правничу допомогу і взагалі її доступу до правосуддя є повна і справедлива компенсація всіх витрат особи на таку допомогу.

Безумовно, основою метою існування витрат на професійну правничу допомогу є компенсація особі, на користь якої ухвалено судові рішення витрачених нею коштів на залучення адвоката як представника (захисника), або ж для надання інших видів правової допомоги. На жаль, непоодинокими є випадки звернення таких осіб із заявами про компенсацію витрат на правничу допомогу, розмір яких явно не відповідає критеріям розумності і справедливості.

Наслідком встановлення невідповідності заявленого учасником справи розміру компенсації витрат на професійну правничу допомогу вищевказаним критеріям, тобто встановлення неспівмірності такого розміру, є прийняття рішення про зменшення їх розміру, що підлягає компенсації. Тож важливе значення відіграє правозастосовна практика судів, зокрема Верховного Суду, а саме:

– постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного цивільного суду від 26 вересня 2018 року [5]. Верховний Суд, розподіляючи витрати, понесені банком на професійну правничу допомогу, дійшов висновку про те, що наявні в матеріалах справи договір про юридичні послуги, меморіальний ордер про сплату 120 тис. грн, опис наданих послуг та додаткових витрат і акт приймання виконаної роботи не є безумовною підставою для відшкодування судом витрат на професійну правничу допомогу в зазначеному розмірі з іншої сторони, адже цей розмір має бути доведений, документально обґрунтований та відповідати критерію розумної необхідності таких витрат. Так, суд встановив, що вказані послуги надавалися банку трьома адвокатами, які займалися вивченням цієї справи, зустрічалися з клієнтом для обговорення аспектів ведення справи у суді касаційної інстанції, вносили один після одного певні корективи до письмових клопотань та пояснень, тобто фактично виконували одну і ту ж саму роботу, а тому зазначені банком витрати на професійну правничу допомогу в розмірі є завищеними, належним чином не обґрунтованими та становлять надмірний тягар для відповідача, що суперечить принципу розподілу судових витрат. Враховуючи складність справи та виконані роботи, принципи співмірності та розумності судових витрат, Верховний Суд дійшов висновку про необхідність зменшити їх розмір та стягнути з відповідача на користь позивача лише 5 тис. грн. витрат на професійну правничу допомогу;

– додаткова постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 22 червня 2018 року [6], в якій

суд дійшов висновку, що розмір витрат визначений учасником справи на правову допомогу є необґрунтованим, враховуючи насамперед завищення часу, необхідного для опрацювання процесуальних документів та підготовку відзиву, а також часу на представництво його інтересів у судовому засіданні;

– додаткова постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 11 червня 2018 року [7], де підставою для критичного сприйняття наданого відповідачем розрахунок визначення вартості та обсягу наданої йому правничої допомоги стало так само завищення часу необхідного для надання такої допомоги враховуючи, що представник брав участь у справі, починаючи з першої інстанції, та не міг бути необізнаним про позицію позивачів, законодавством, яким регулюється спір у справі, документами та доводами, якими позивачі обґрунтовували свої вимоги тощо;

– постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 24 січня 2019 року [8], виходячи із неспівмірності заявлених витрат складності справи, наданим адвокатом обсягом послуг у суді касаційної інстанції, затраченим ним часом на надання таких послуг (підготовка цієї справи до розгляду в суді касаційної інстанції не вимагала значного обсягу юридичної і технічної роботи, адже, адвокат був обізнаним про позицію позивача; нормативно-правове регулювання спірних правовідносин не змінювалося), а також з того, що вони не відповідають критерію реальності таких витрат, розумності їхнього розміру, суд зменшив розмір витрат професійну правничу допомогу із заявлених 65.000 грн до 32.500 грн;

– додаткова постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 06 березня 2019 року [9], де фактично підставою зменшення розміру витрат на професійну правничу допомогу стало те, що ціна наданих адвокатом послуг не була узгоджена між сторонами шляхом внесення відповідних пунктів в умови договору, а тому суд дійшов висновку про часткове задоволення таких витрат у розмірі 14.000 грн. (із заявлених 28.000 грн) з урахуванням критерію розумності розміру таких витрат, виходячи з конкретних обставин справи та обсягу наданих стороні, як клієнту, послуг правничої допомоги щодо представництва її інтересів в суді під час розгляду справи;

– постанова Київського апеляційного адміністративного суду від 14 травня 2018 року [10], в якій суд виходив з необхідності визначення розміру витрат на професійну правничу допомогу

виходячи з фактичної тривалості надання такої допомоги, зокрема, участі адвоката у судовому засіданні (за 4 хвилини, а не за годину участі).

Література:

1. Заборовський В.В. Критерії обмеження розміру компенсації витрат на правову допомогу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2014. Вип. 24. Т. 2. С. 40-43.

2. Заборовський В.В. Граничний розмір компенсації витрат на правову допомогу у цивільному процесі України. *Порівняльно-аналітичне право.* 2014. № 1 С. 78-80. URL: http://pap.in.ua/1_2014/Zaborovskiy.pdf

3. Заборовський В.В. Правова природа витрат на професійну правничу допомогу в цивільному судочинстві у контексті змін до процесуальних кодексів. *Матеріали 72-ї підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького складу юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»* (м. Ужгород, 26 лютого 2018 р.). Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. С. 51-52.

4. Заборовський В.В., Манзюк В.В. Витрати на правничу допомогу як одна з гарантій забезпечення права особи на професійну правничу допомогу. *Адвокатура України: сучасний стан та перспективи розвитку (з нагоди 145-річчя створення Ради присяжних повірених при Харківському окружному суді): матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 16 травня 2019 р.). Харків: Право, 2019. С. 71-75.

5. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного цивільного суду від 26 вересня 2018 року (справа № 753/15683/15). URL: reyestr.court.gov.ua/Review/76889457

6. Додаткова постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 22 червня 2018 року (справа № 910/16953/16). URL: reyestr.court.gov.ua/Review/74884113

7. Додаткова постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 11 червня 2018 року (справа № 923/567/17). URL: reyestr.court.gov.ua/Review/74670290

8. Додаткова постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 24 січня 2019 року (справа № 910/15944/17). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79397805>

9. Додаткова постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 6 березня 2019 року (справа № 922/1163/18). URL: reyestr.court.gov.ua/Review/80366556

10. Постанова Київського апеляційного адміністративного суду від 14 травня 2018 року (справа № 826/707/17). URL: reyestr.court.gov.ua/Review/74027930